

V novo razdobje

Boris Orel

Ko izdajamo prvi letnik »Slovenskega etnografa«, našega novega časopisa za etnografijo in folkloro, nas predvsem osrečuje zavest, da živimo v domovini, v kateri so postala nacionalna in demokratična stremeljenja narodov Jugoslavije živa resnica. Kmalu bodo za nami že tri leta mirnega razvoja in socialističnega izgrajevanja naše nove ljudske države, največje pridobitve naše narodnoosvobodilne borbe, ter smo že odločno zastavili korak v drugo leto naše petletke, ki utrjuje na zunaj in znotraj moč naše države, izgrajuje naše gospodarstvo, dviga blaginjo naše domovine ter pospešuje njen kulturni napredek. Sprostile so se nove, doslej neslutene sile našega delovnega ljudstva ter se pognale v borbo za izvedbo petletnega plana, v borbo za boljšo prihodnost narodov Jugoslavije.

V tej borbi, v tej naši zgodovinsko znameniti dobi, ima prav gotovo med drugim švoj velik pomen naša znanost, imajo svojo posebno vlogo naši kulturni delavci. Kakor je že podpredsednik zvezne vlade tovariš Edvard Kardelj poudaril v svojem govoru na prvem zasedanju Ustavodajne skupščine LRS, je potrebno, »da vsi naši kulturni delavci do kraja razumejo velike spremembe, ki so nastale, in zlasti velike naloge, ki so pred nami. Potrebno je, da naša znanost zapusti zaprašene kabinete in da postane pomočnik in novotar v izgradnji naše domovine in v socialni, ekonomski in politični vzgoji našega ljudstva«. Jasno je, da je od učinkovite pomoči naše znanosti v veliki meri odvisna uspešna izvedba naše petletke. Kako more znanost pomagati pri reševanju raznih nalog našega petletnega plana, nam dokazujejo stalinske petletke v Sovjetski zvezi, kjer je ravno znanost ogromno prispevala k njih uspešni izvedbi. V današnjem času gre torej pri nas za resnično napredno znanost, ki se po besedah tov. Stalina ne zapira pred ljudstvom, temveč ljudstvu služi in mu prostovoljno in zavestno predaja vse svoje izsledke.

Pri načrtni izgradnji naše domovine so kajpada najvažnejše tiste znanosti, ki se posredno ali neposredno udeležujejo naše velike bitke v produkciji in ki pripravljajo boljše materialne osnove našemu življenju. Tu mislimo zlasti na praktične znanosti, to je na tehniko, prirodoznanstvo in na razne gospodarske vede. Nič manj pa niso pomembne ostale znanosti, saj so v taki ali drugačni zvezi s praktičnimi nalogami naše petletke, med drugim zlasti z vprašanji preureditve naše nove družbe ter politične in kulturne prevzgoje našega ljudstva. Naj omenimo humanistične vede, proučevanje književnosti in umetnosti ter razne zgodovinske

znanosti, ki bo njih razvoj v napredni smeri pospeševal že splošni kulturni napredek v naši domovini kot nujna posledica uspešno izvajane petletke.

V krogu zgodovinskih znanosti pripada v tem času posebna vloga tudi slovenski etnografiji in folklori. Tega se resno zavedamo, ko izdajamo prvi letnik »Slovenskega etnografa«, naše nove etnografsko-folklorne revije, in ko vidimo okrog nas vse polno nalog, ki jih je treba v tem za nas tako pomembnem času izpolniti. Če pomislimo, da slovenska etnografija in folklor predstavljata vedo, ki zbira in proučuje raznovrstno gradivo iz slovenskega ljudskega življenja, da sta slovenska etnografija in folklor znanost o kulturnih tvorbah našega ljudstva in o njih zakónih razvoja, potem moramo razne naloge, ki nam jih nalaga današnji čas, izpolniti tako, da bo znanost, ki proučuje življenje ljudstva, v dobi socialističnega izgrajevanja naše domovine zares služila kar najbolje ljudstvu in koristila novi družbi.

Z razvojem slovenske etnografije in folklore v preteklosti nikakor ne moremo biti zadovoljni. Marsikje je ta veda pri nas tako zastala, da danes lahko pokažemo na celo vrsto poglavij in vprašanj iz našega ljudskega življenja, ki jih nismo niti načeli, nikar šele obdelali. Toda ne samo to, mi vse do danes nismo še niti zbrali vsega gradiva, ki se nanaša na slovensko ljudsko življenje. Mnogo je ljudskih kulturnih tvorb ter predmetov z raznih etnografskih področij, ki imamo o njih prav malo ali skoraj nobenih podatkov. Na slovenskem ozemlju je še precej predelov, ki v etnografsko-folkloernem pogledu še niso prav nič raziskani. »Narodopisje Slovencev« (I. knjiga 1944, II. knjiga v tisku) najbolje kaže razne pomanjkljivosti v gradivu, ki smo ga zbrali, doslej. Zanimarjati zbiranje gradiva, ki tvori osnovo vsega nadaljnjega znanstvenega dela, pa pomeni, zavirati razvoj znanosti. Nikakor ni odveč, če pravimo, da je danes, ko stojimo na pragu takšne preobrazbe naše vasi kakor še nikoli v naši zgodovini, brez dvoma zadnji čas, da pohitimo in zamujeno delo opravimo. V tem pogledu je za nas prav gotovo izredne važnosti referat podpredsednika zvezne vlade tov. Edvarda Kardelja o nalogah naše komunalne politike in lokalnega gospodarstva na konferenci predstavnikov ministrstev za komunalne zadeve in sekretarjev okrajnih in mestnih ljudskih odborov dne 2. XII. 1947. Podpredsednik tov. E. Kardelj je namreč v svojem govoru med drugim dejal, da izgraditev socializma pomeni v končni liniji dokončno likvidacijo nasprotstva med mestom in deželo ter da bodo naše vasi docela spremenile ves svoj lik, ko bodo v njih zgrajeni zadružni domovi in zadružni magacini, ko bo v vseh vaseh napeljana elektrika, ko se bodo po vaseh razvili parki kmetijskih strojev in traktorjev, delavnice, lokalne tovarne za predelavo kmetijskih pridelkov itd. Tak razvoj naše vasi, kakor ga je tov. E. Kardelj na kratko nakazal, je v interesu blaginje delovnega ljudstva in napredka našega podeželja ter ga slovenski etnografi in folkloristi kot pravi pripadniki naše nove ljudske skupnosti ne smejo in tudi nočejo zavirati, toda hkrati

morajo razumeti, da jim perspektive takega razvoja dajejo posebne naloge, ki jih morajo izpolniti. In ena prvih nalog je, da se podajo na teren, na naše podeželje, ter da sistematično zberejo vse gradivo, ki se nanaša na pretekle in sedanje oblike ljudskega življenja. Pri tem se seveda zavedamo, da marsikaterega zamujenega etnografsko-folklornega dela ne bo več mogoče danes dohiteti. Toda naj bodo rezultati zbiranja gradiva na terenu v današnjem času ponekod boljši, drugod pa slabši, če mislimo na vrzeli v gradivu, ki smo ga zbrali v preteklosti, glede nekih pozitivnih rezultatov pa se vsekakor zavedamo, da nam jih bo današnje delo na terenu prineslo: 1. etnografsko-folklorno gradivo bo prvič v zgodovini zbrano zares sistematično in metodično kar najbolje; 2. gradivo bo v krajšem razdobju zbrano iz vseh slovenskih pokrajin v naši državi; 3. zbrano gradivo bo pokazalo verno sliko ljudskega življenja na našem podeželju v letih po narodnoosvobodilni vojni in pred preobrazbo naše vasi v okviru socialistične izgraditve naše domovine.

Napredni vidiki v sodobni znanosti nas opozarjajo, kakšno naj bo naše delo na terenu. Predvsem moramo opustiti v naši etnografiji in folklori običajni individualni način terenskega dela, zavoljo katerega smo tako zaostali, ki ga bo pa treba upoštevati le še v posebnih izjemnih primerih, ter se oprijeti kolektivnega sistematičnega dela s pravilno sestavljenimi terenskimi ekipami, ki bo vsak njih član imel svojo določeno nalogo. Zbiranje gradiva na terenu mora biti seveda dobro organizirano, mora biti temeljito in zares vsestransko. Delo na terenu mora obseči prav vse oblike ljudske kulture, zlasti pa je treba posvetiti posebno pozornost tistim kulturam, ki so bile doslej najbolj zanemarjene, ki pa so izredno pomembne za razvoj ljudskega življenja. Tu mislimo predvsem na ljudsko materialno kulturo in njene različne oblike, kakor so lov, poljedelstvo, živinoreja, sadjarstvo, vrtnarstvo, obrt, trgovina, skratka na pogoje materialnega življenja, ki določajo fiziognomijo družbe, njene ideje, nazore... (Leontijev.) Dalje bo treba mnogo bolj ko do zdaj slediti gradivu, ki se v okviru socialne kulture nanaša na razne družbeno-organizacijske oblike v ljudskem življenju. Tudi najbolj znano in značilno etnografsko-folklorno gradivo, ki smo se zanj razmeroma največ brigali in ki se tiče običajev, verovanj, pesmi, plesov, umetnosti, hiše, noše itd., je zelo pomanjkljivo. Kritično pregledati to gradivo ter ga čim bolj izpolniti z novim, sistematično zbranim gradivom, je prav tako ena naših nujnih nalog. Nočemo danes do podrobnosti razčlenjevati našega bodočega dela na terenu, saj že iz tega, kar smo na kratko navedli, dovolj jasno sledi, da bo sistematično raziskovanje terena ogromno prispevalo k razvoju slovenske etnografije in folklore.

Popolno gradivo s terena prinaša že polovico uspeha njega obdelavi. Do objektivnih znanstvenih zaključkov pa moremo dospeti le tedaj, če pri proučevanju raznovrstnega gradiva uporabljamo pravo znanstveno metodo. Po zgledu sovjetske etnografije in folklore ter vsake zgodovinske znanosti splot, ki hoče biti napredna in dati pravilno orientacijo v po-

javih družbenega življenja« (V. Volgin), moramo tudi v našo etnografijo in folkloro uvesti načelo zgodovinskega obravnavanja vseh pojavov ljudskega življenja, kar se pravi, usvojiti si moramo metodo dialektičnega materializma. »Z dialektičnega stališča je ves svet zakonit proces in raziskovati ga moramo s stališča njegovega neprekinjenega gibanja, spreminjanja, preoblikovanja in razvoja, z drugimi besedami, zgodovinsko.« (V. Volgin.) Naloga etnografije in folklore kot zgodovinske znanosti pa je, »odkriti zakone materialne biti družbe in na podlagi razumevanja njenega materialnega razvoja razložiti njeno duhovno življenje...« (V. Volgin.) Ko postavljamo načelo po osvojitvi metode dialektičnega materializma, ki se je že z uspehom uveljavila v sovjetskih zgodovinskih znanostih, se moramo hkrati spomniti besed ruskih znanstvenikov, ki so jih izrekli prezidentu Slovenske akademije dr. Fr. Kidriču ob priliki njegovega obiska v Sovjetski zvezi l. 1945: »Ne posnemajte slepo in brez fantazije, ampak zavedajte se, da mora vsak organizem, če naj bo sposoben življenja, rasti organski iz svojih pogojev, ki se ne dajo aprioristično spremeniti.«

Slovenska etnografsko-folklorna znanost, ki naj zajema vse oblike naše ljudske kulture, se je pričela uveljavljati prav za prav na prehodu med 19. in 20. stoletjem, ko je zapustila romantično-idealistična pota ter odločno stopila na realna tla ljudske materialne kulture, hkrati pa je tudi v duhovno kulturo pričela vnašati red ter naprednejše znanstvene sisteme in vidike. Na tem prehodu, ki je zgodovinsko tako pomemben v naši etnografiji in folklori, najdemo imena naših zaslužnih znanstvenih delavcev kakor Štrekelj, Murko, Kotnik. Ta naša ugotovitev pa nikakor ne bi bila popolna, če ne bi obenem resnici na ljubo poudarili pomembnega, prav simboličnega dejstva, da nam je na tem prehodu pomagal utreti nova pota ruski znanstvenik Aleksander Haruzin, ki je še pred Murkom l. 1902. prvi znanstveno obdelal slovensko kmečko hišo na Gorenjskem. In kakor smo tedaj v začetku 20. stoletja s sodelovanjem ruskega znanstvenika zaorali v neobdelani svet kmečke materialne kulture ter prelomili s preteklostjo, tako naj bi se danes v naši novi ljudski državi, ki njena socialistična izgraditev terja od nas bistveno drugačne prijeme znanstvenega dela, naslonili na bratske slovanske, zlasti pa na sovjetske znanstvene delavce, na njih preizkušene znanstvene delovne sisteme in metode, ter naj bi napravili slovensko etnografijo in folkloro za tako napredno znanstveno vedo, da bo sposobna slovenskemu narodu kazati pot iz preteklosti v njegovo boljše bodočnost.